

HOOFDSTUK ZES

*De Raad van Tucht voor
weezen, vondelingen en
verlatene kinderen*

22 augustus 1829 tot 9 mei 1833

Te pronk staan, pagina 193

Verslagen van de zittingen van de Raad van Tucht voor het eerste gesticht bevinden zich in de invnrs 1618 (1829-1839) en 1619 (1840-1849). Citaten in deze paragraaf komen uit het eerstgenoemde invnr. Verslagen van de tuchtraad van het derde gesticht bevinden zich in invnr 1622 (1829-1842). Transcripties van de tuchtzittingen gaan in de toekomst verschijnen op www.schackmann.nl/kinderkolonie

De samenstelling van de Raad is voorgeschreven in het reglement, zie de volgende paragraaf. Bij het begin bestaat de Raad uit Jannes Poelman als president, de onderdirecteur-binnen Jacob Heinrich Textor, de onderdirecteur-buiten Gerrit Harms Kuipers, de zaalopzieners Laurens Vrieze en Jan Hendrik Kloekers en de boekhouder-binnen Thomas Holsteijn, die als secretaris optreedt. Op 22 augustus moeten voorkomen de naar Arnhem gevluchte Johannes Hermanus Lenting, weesnummer 149 in invnr 1410, en Fredrik Arends, weesnummer 112 in invnrs 1571 en 1410. De laatste gaat later Arie van de Berg heten (zie pagina 141), de eerste zal korte tijd later nog een keer deserteren (zitting van 12 september 1829).

Neeltje Smak heeft weesnummer 786 in in invnrs 1571, 1410 en 1411. Het slachtoffer van haar diefstal is Maartje Rijke, weesnummer 2029 in de invnrs 1410, 1411 en 1413.

Ook de hierna volgende zittingen komen uit invnr 1618. Barend Waijpert met weesnummer 1956 in de invnrs 1411 en 1413 verschijnt voor de Raad op 24 oktober 1835.

Eenmaal s maands op een geschikt tijdstip verstaanbaar voorgelezen, pagina 195

De gehele paragraaf is gebaseerd op het reglement van tucht van 8 juli 1829. Dat bevindt zich zowel in invnr 967 als in invnr 1617 en een volledige transcriptie ervan staat op www.schackmann.nl/kinderkolonie

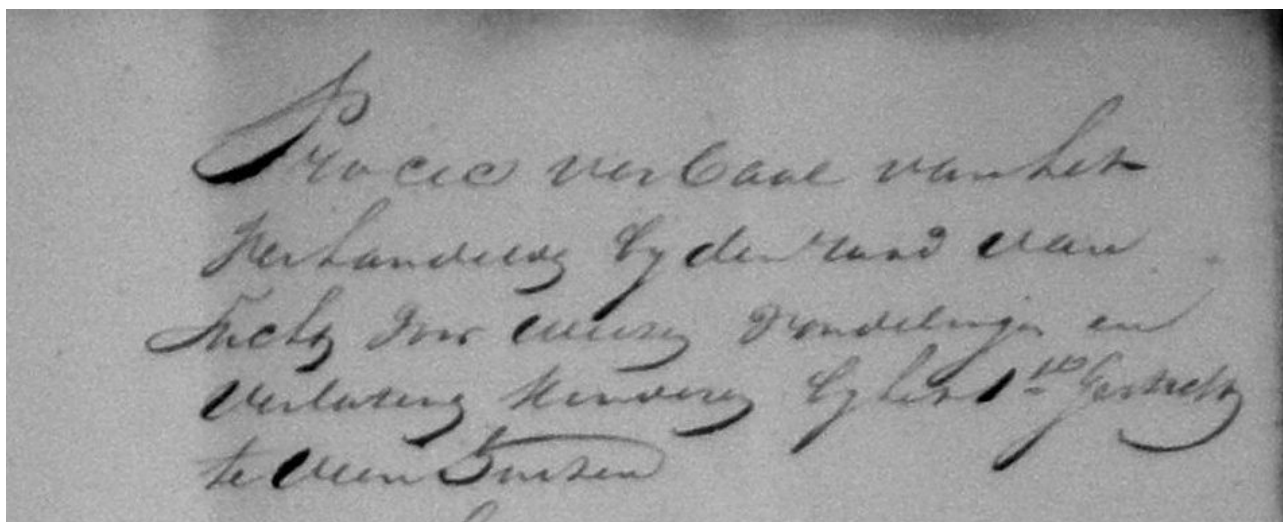
Op welk een en ander gewoonlijk de verhalen uitloopen, pagina 197

Zie voor het oude reglement pagina's 71 en 106. Een afschrift van het oude reglement bevindt zich

bij een brief van toenmalig directeur Visser dd 12 maart 1829, invnr 96.

Zie voor de aantekeningen die worden gemaakt bij het oude reglement pagina 148.

De tuchtzitting met de wasvrouw - zij is de echtgenote van de arbeiderskolonist Van Elmpt uit Groningen en ze heet Maria Oures of Ours - speelt op 17 september 1829, invnr 1622. In hetzelfde invnr zitten ook de andere, in het begin niet helemaal correct verlopende, tuchtzaken van het derde etablissement. Zo ook de zaken met Johanna Hendrika van Heuvel, 15 mei 1830, en Frederik van der Linden, 26 juli 1832, en Susanna Sloos, 29 december 1830. Allemaal tuchtzaken van het derde gesticht, allemaal invnr 1622.

In den nacht tusschen den negenden en tienden february, pagina 199

Maria Ziegessen komt ook voor als Maria Siegersen, en heeft weesnummer 138 in de invnrs 1571, 1410 en 1411. Degeen die ze met een korensikkel steekt is Maartje Kraan, weesnummer 861 in de invnrs 1571, 1410 en 1411. Het komt aan de orde bij de zitting van de Raad van Tucht van Veenhuizen-1 van 12 september 1829, invnr 1618.

Pieterella Hartog heeft weesnummer 909 in de invnrs 1571, 1410, 1411 en 1412. Ze moet voorkomen bij de Raad van Tucht van Veenhuizen-1 van 26 september 1829, invnr 1618.

De zaalopziener die een proces-verbaal inlevert is Jan Hendrik Kloekers. Het wordt behandeld op de zitting van de Raad van Tucht van Veenhuizen-1 van 20 februari 1830 en proces-verbaal en zittingsverslag bevinden zich in invnr 1618. De beschuldigde Gerrit heette eerst Evert Makkinga - zie pagina 215 - maar gaat dan Gerrit Makkinje heten, hij heeft weesnummer 66 in de invnrs 1571, 1410 en 1411.

Het zittingsverslag van 11 december 1830 bevindt zich in invnr 1618. De tot poppegoed versneden mutsen komt aan de orde bij de Raad van Tucht van Veenhuizen-3 van 25 januari 1830, invnr 1622.

Krelisje Som heeft weesnummer 1798 in de invnrs 1572, 1410, 1411 en 1413. Mietje Poot is eerder genoemd, zie pagina 94.

Opdat de kisten niet in het water komen te staan, pagina 201

De paragraaf is grotendeels gebaseerd op een brief van de directeur Van Konijnenburg aan de permanente commissie van 11 april 1830, die zich bevindt bij het besluit in de uitgaande post van 22 april 1830 N1, invnr 375. Het besluit is ook in invnr 968.

Er kan niet worden teruggekeerd naar de begraafplaats in Norg, want toen men daar een paar jaar terug een nieuw kerkhof aanlegde, beschouwde 'de Gemeente Raad het eene overtolligheid te zijn dat ook het kerkhof te Norg meede voor Veenhuizen worde ingericht' en bestemde ze het alleen voor de eigen bevolking. Waarvoor ze toestemming van de gouverneur kreeg, 26 en 30 september 1828, Drents Archief, toegang 0031 archief van Gedeputeerde Staten, invnr 1, aanvraagnummer

10032.

Er zijn koninklijke besluiten van 30 april 1829 N36, invnr 96, en 19 juni 1829 N52, invnr 97, die voorschrijven hoe omheiningen van begraafplaatsen moeten zijn en daarbij zijn een sloot en een heg de goedkoopste oplossingen.

Algemeene Wapening, pagina 202

De verslagen van de inspecties moeten vanwege de talloze bijlagen enorme stapels papier geweest zijn. Sommige verslagen en bijlagen zitten tussen de ingekomen post van de permanente commissie van 1829 tot en met 1847, de invnrs 98 tot en met 347, in de jaren erna tot en met 1859 tussen de uitgaande post, de invnrs 601 tot en met 925, en een aantal bijlagen van verschillende jaren met name over kleding bevinden zich in de invnrs 1544-1553.

Het besluit over andere prijzen van boezelaars is besluit nummer 1 van 21 november 1829, invnr 967. Adrianus Josephus Steijger heeft weesnummer 1195 in de invnrs 1572 en 1410. Het niet willen laten zien van zijn kleding komt ter sprake bij de Raad van Tucht van Veenhuizen-3 van 7 juni 1830, invnr 1622.

‘Meer bepaald optenemen den staat der kassen en administratien’ is bijvoorbeeld 13 januari 1837, invnr 179, en het tellen van ‘de goederen in de magazijnen voorhanden’ onder andere op 14 januari 1834, invnr 144. Dat Visser onmiddellijk naar de kolonie moet vanwege de algemene wapening is besluit nummer 1 van 8 oktober 1830, invnr 968. Een transcriptie staat op www.schackmann.nl/kinderkolonie. Dat de Belgen niet rijp voor vrijheid waren, wordt betoogd in het blad *De Vriend des Vaderlands* van januari 1831. Verdere citaten komen uit het besluit van 8 oktober 1830 en daarna volgt besluit nummer 2 van 31 december 1830, invnr 968. Ook die laatste is in transcriptie op www.schackmann.nl/kinderkolonie.

De ten strijde trekkende onderdirecteur is Jacob Heinrich Textor, dat hij bij de Gelderse Schutterij zit blijkt uit een besluit van de permanente commissie 14 maart 1832 N13, invnr 970. NB: Zijn zoon Augustinus Mattheus Jacobus Textor zal later onderdirecteur bij het eerste etablissement worden. De boekhouder is Thomas Holstein, zijn vertrek wordt gemeld in het personeelsregister invnr 997. Hij staat op de lijst van officieren [op de site van de Drentse Historische Vereniging](#).

Eene duurzame rustelooze en kommervolle gesteldheid, pagina 204

De eerste sollicitatie van Jan van Konijnenburg is niet bewaard gebleven, maar wordt gemeld in de notulen van de permanente commissie van 29 juni 1819, invnr 38: ‘Brief van de Heer J. v. Konijnenburg, zich bevelende als klerk ter onzer bureele.’ Op 22 januari 1826 (enkele dagen na de dood van de ambtelijk secretaris Anthony Willem Ockerse) besluit de permanente commissie tot de bevordering van Van Konijnenburg tot hoofd van haar bureau, invnr 961 mapje 1826. Op 29 mei 1829 wordt met besluit nummer 1 de regeling met Van Konijnenburg als nieuwe directeur, Van Wolda als diens landbouwkundige helper en Visser als inspecteur in het leven geroepen, invnr 967 en invnr 988.

Vanaf zijn indiensttreding schrijft Van Konijnenburg - net als zijn voorgangers - zo'n tien lange brieven per dag, voor een groot gedeelte aan de permanente commissie, met daaronder ook de verslagen van zijn bezoeken aan de Ommerschans en Veenhuizen en verslagen van de aanbestedingen van aankopen, wat zich allemaal bij de ingekomen post bevindt. Over de moeilijkheden met leveranciers schrijft hij vaak, hier zijn citaten genomen uit een van zijn mooiste brieven, 14 januari 1835, invnr 155. Dat hij niet meer door Meppel zou durven rijden komt uit Anoniem, *De veertig millioen* pagina 10.

Zeer geheim, pagina 206

Verzoeken van de kassier om aanvulling van middelen zijn er regelmatig, bijvoorbeeld 4 oktober 1833, invnr 140. Deurwaarders melden zich ook regelmatig, bijvoorbeeld een procureur die

‘gepaste middelen regtens’ op de MvW wil toepassen, 23 februari 1836, invnr 168.

Voor de beschrijving van de steunverzoeken is gebruik gemaakt van het ‘Verslag der Commissie, benoemd bij Zr. Ms. besluit van den 26sten October 1841, n. 66’, dat is overlegd in de Tweede Kamerzitting van 20 december 1842 bij de Memorie van Toelichting tot het ontwerp van Wet betrekkelijk de zaken der Maatschappij van Weldadigheid, gedateerd 15 november 1842 en gepubliceerd als bijvoegsel bij de Staatscourant van 16 januari 1843 en van het boekje Permanente Commissie *Verzameling van stukken, nopens den stand der zaken van de Maatschappij van Weldadigheid*.

Invr 21 bevat alle stukken ‘betreffende de door de Commissie van Weldadigheid benoemde speciale commissie, belast met het geven van inlichtingen aan de staatscommissie’, 1832, 1833.

Bovendien is het archief van de Staatscommissie, benoemd bij beschikking van de Minister van Binnenlandse Zaken van 20 januari 1832 opgenomen in het archief van de Maatschappij, invnrs 3286-3292. De gebeurtenissen worden ook samengevat in Ir. C.A. Kloosterhuis, *De bevolking van de vrije koloniën der Maatschappij van Weldadigheid*, en in J.R. van der Zeijden en J. Hagen, *Inventaris van de archieven van de Maatschappij van Weldadigheid 1818-1970*.

Het koninklijk besluit over steun aan de Maatschappij 17 Januari 1832 N49 Geheim, bevindt zich in invnr 8. Daar bevindt zich ook een brief van Binnenlandse Zaken met bijbehorend besluit van dat ministerie van 20 Jan 1832 N1 Geheim, met de benoeming van een onderzoekscommissie ‘tot het opsporen der grondoorzaken van de geldelijke verlegenheid’.

Eveneens in invnr 8 is het koninklijk besluit 30 april 1832 N60 Geheim, waarmee zijne majesteit geld voor maart-april-mei 1832 beschikbaar stelt. En een brief van 1 oktober 1832 N4 Geheim van Binnenlandse Zaken dat een ambtenaar van Financiën aan de commissie is toegevoegd. Het koninklijk besluit van 17 februari 1833 met steun heb ik niet kunnen vinden, maar het wordt in een brief van 19 februari 1833 N1 Geheim van Binnenlandse Zaken aan de Maatschappij medegedeeld en er wordt naar verwezen bij het besluit van 19 september 1833. Nog steeds alles invnr 8.

Op 14 maart 1833 deelt Binnenlandse Zaken mede dat de staatscommissie is ontbonden, de koninklijke besluiten van 18 maart 1833 en 14 juni 1833 ken ik alleen doordat ze in het besluit van 19 september worden vermeld en dat laatstgenoemde besluit bevindt zich tussen de post in invnr 140. Daarna worden op 30 september 1833 bij koninklijk besluit twee commissarissen benoemd die zich moeten gaan inwerken in de Maatschappij, welk besluit wordt vermeld in een later besluit, op 17 januari 1836, invnr 8, wat is opgenomen bij de transcripties op

www.schackmann.nl/kinderkolonie.

Uit het schriftje met *Herinneringen van Reinier van Nispen*, pagina 207

Overlijden vader Van Nispen: <https://www.wiewaswie.nl/personen-zoeken/zoeken/document/a2apersonid/97031787/srcid/24702631/oid/1>

Met inachtneming der meest mogelijke bezuiniging, pagina 208

De nieuwe bepalingen ‘nopens de voeding der weezen in de kindergestichten’ die per 1 januari 1832 ingaan, staan in besluit nummer 1 van 17 december 1831, invnr 969. Het samenvoegen van de functies van onderdirecteur-binnen en boekhouder-binnen in besluit nummer 13 van 14 maart 1832, invnr 970. In beide genoemde invnrs staan overigens nog tal van andere bezuinigingsmaatregelen. Een daarvan is de instelling van borgtochten voor personeelsleden die met geld omgaan. Die borgtochten, bewaard in de invnrs 1002 en 1008 geven vak interessante informatie over de relaties in de wereld buiten de kolonie van een personeelslid want in de meeste gevallen moet een derde zich garant stellen.

Wateren: de nieuwe ‘bepalingen nopens de voeding der weezen te Wateren’ zijn besluit nummer 1 van 19 maart 1832, ook invnr 970. Over de plannen om de oververdiensten van kwekelingen te korten en op hun kledingpakket te bezuinigen schrijft directeur Van Konijnenburg op 23 juni 1834, invnr 149. De permanente commissie neemt een besluit 12 september 1834 N4, invnr 972.

Daartegen protesteert Van Konijnenburg na ruggespraak met Van Wolda op 26 september 1834, invnr 173, waarbij gevoegd zijn lijsten met de uitbetaalde oververdiensten van de grootverdieners in Wateren en de gestichten. Waarna de permanente commissie haar eigen besluit amendeert op 20 oktober N40, invnr 97.

Over het aardappelliger aardappelbrood en waarom hij het niet in Veenhuizen durft in te voeren, schrijft directeur Van Konijnenburg op 6 februari 1833, invnr 133, waarna de permanente commissie een dienovereenkomstig besluit neemt op 16 feb 1833 N21, invnr 409.

Uit het schriftje met *Herinneringen van Reinier van Nispen*, pagina 210

--

Gelijk ouders zulks voor hunne kinderen wenschen mogen, pagina 211

Everhard Paulus van der Horst Hebert heeft weesnummer 1855 in de invnrs 1572, 1410 en 1411. Pieter Johannes Hijgenaar heeft weesnummer 1256 in de invnrs 1572, 1410 en 1411. Hij staat op een lijst als ondermeester te Willemsoord op 5 april 1832, invnr 124. Daniel Was, soms Daniel Wasch, heeft weesnummer 463 in de invnrs 1571, 1410 en 1411. Hij staat ook op folio 9 van personeelsregister invnr 997 en op de folio's 20, 56 en 84 van het personeelsregister invnr 998. Sommige andere hier genoemde ondermeesters staan ook in deze registers vermeld, soms ook in de personeelsregisters in invnr 1007 of in de registers met invnrs 1003, 1004 of 1005, maar in een ander register is dan alleen maar iets vermeld als 'twee hulpmeesters', er zit weinig consequentie in die vermeldingen. Familie-onderzoekers adviseer ik om het in elk van die registers even te proberen. Wel staat bij vermeldingen vaak genoteerd op grond van welk besluit van de permanente commissie zij een aanstelling hebben en dat is dan weer in de uitgaande post van de commissie terug te vinden.

Emanuel Pokij of Fokij heeft weesnummer 651 in de invnrs 1571, 1410 en 1411 en kwekelingenummer 47 in invnr 1610.

Het besluit kwekelingen na militaire dienst weer op te nemen wordt genomen 14 augustus 1833 N20, invnr 971. De toevoeging van Van Wolda komt uit een brief dd 31 december 1835, invnr 166. Die brief gaat ook over Noach Scheffner, weesnummer 632 in de invnrs 1571 en 1410. Zijn carrière op de kolonie staat beschreven in de gegevens die mevrouw Kloosterhuis uit het archief heeft gehaald en die in de database Maatschappij van Weldadigheid op www.alledrenten.nl staan. Gerhardus ter Hoeven heeft weesnummer 1026 in de invnrs 1571, 1410 en 1411. Jan Hessels van Wolda schrijft over hem in zijn schoolverslag (hij bezoekt regelmatig alle scholen en schrijft daar verslagen over) van 30 januari 1836, invnr 167. In datzelfde verslag schrijft hij over Jacobus van Engelen, weesnummer 225 in de invnrs 1571, 1410, 1411 en 1412.

Dat niet Dirk Duin maar Cornelis Duin is overleden, pagina 214

Zo worden per 01-01-1829 de stamboeken van wezen invnrs 1571 en 1572 niet meer bijgehouden en vervangen door invnr 1410, en wordt 27 november 1829 besloten tot 'Bepalingen nopens de registratie der bestedelingen op bijzonder contract', wat tot gevolg heeft dat er voor diegenen een apart stamboek komt, besluit in invnr 967, dat stamboek voor particuliere contracten is invnr 1389. 'Inspectien, welke zoude moeten strekken, ter opruiming van de bestaande verschillen in de stamboeken' komt uit een brief van Van Konijnenburg dd 10-12-1831, invnr 120.

Cornelis Duin heeft weesnummer 108 in de invnrs 1571 en 1410. Dirk Duin heeft eerst weesnummer 107 in de invnrs 1571 en 1410, en daarna weesnummer nummer 108 in de invnrs 1410 en 1411.

Over Dirk en Cornelis Duin:

- 11 februari 1833, twee brieven van Van Konijnenburg, invnr 133;

- 22 februari 1833 N20, besluit permanente commissie, invnr 409;
- 1 maart 1833 N2, besluit permanente commissie, invnr 410.
- overlijdensakte: <http://alledrenten.nl/iip.php?id=1013006> / <http://alledrenten.nl/akte/dirk-duin/9e37ff8c-c4ac-42f5-897f-74a58ae969be>

Er is in ieder geval nog één blunder waarbij de verkeerde naam op een overlijdensakte terecht is gekomen, zie [het verhaal van Bernardus Tienkens en Hendrik van Gerve](#). De bij dat [verhaal horende stukken staan op deze pagina](#).

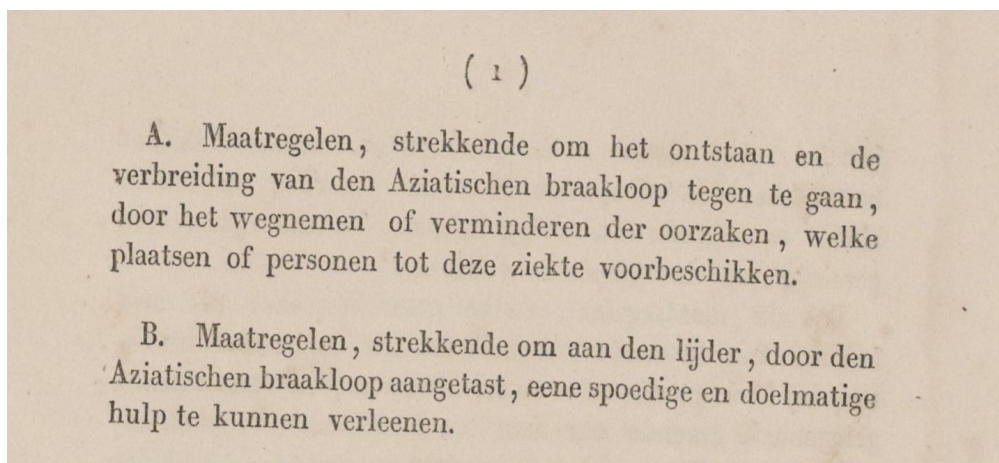
Maria Welgeschikt wordt Constantia Mulder, weesnummer 1012 in invnr 1412. De naamsverandering staat in een brief van Binnenlandse Zaken van 1 september 1840, invnr 235. Evert Makkinga blijkt Gerrit Makkinje te heten, weesnummer 66 in de invnrs 1571, 1410 en 1411. De naamsverandering in een brief van Binnenlandse Zaken van 2 juli 1830, invnr 107. Hij is de Gerrit op pagina 199-200. Felix Franciscus Dennis moet het zonder 'Chapman' doen, weesnummer 690 in de invnrs 1411 en 1412. De naamsverandering in een brief van de gouverneur van Drenthe van 18 mei 1841, invnr 244. En Frederik Arends, weesnummer 2042 in de invnrs 1411 en 1413, gaat Arie van den Berg heten, zie het plaatje met de verbetering in zijn zakboekje, invnr 170, bij de verantwoording van pagina 141 en verder.

Isaac Tange heeft weesnummer 840 in de invnrs 1411 en 1412. Arij Tange heeft weesnummer 550 in invnr 1411. Het citaat komt uit een brief van Van Konijnenburg van 9 februari 1833, invnr 133.

De Aziatischen braakloop, pagina 216

Het rapport van de commissie met voorschriften ter voorkoming en behandeling van de Aziatischen braakloop (een gedrukt stuk) komt uit invnr 124 (zie een fragment hieronder). Verder heb ik gebruik gemaakt van hoofdstuk 18 van H.G. Roelfsema-van der Wissel, *De gezondheidszorg in de Noord-Nederlandse koloniën van de Maatschappij van Weldadigheid tussen 1818 en 1859*. Uit hetzelfde boek is hoofdstuk 20 gebruikt voor de pokken in de kolonie.

Kort voor Heerspink overlijdt ook de arts van het eerste gesticht, dokter Sporon. De grafsteen van dominee Heerspink is nog steeds goed leesbaar te zien op de begraafplaats Veenhuizen.

Dikke soep, pagina 218

Het assortiment van de winkel komt in een heleboel stukken voor, met name waar het de winkelwaren betreft die van buiten moeten komen en dus aanbesteed worden. De lijsten zijn niet allemaal helemaal hetzelfde. Een uitgeschreven voorbeeld van een lijst staat hier:

https://velehanden.nl/messages/announcements/bekijk/project/dre_cmw/id/30386

Zie voor het stelen van ingekuilde aardappelen en wortelen onder andere de zittingen van de Raad

van Tucht van Veenhuizen-1 van 25 januari 1832, 17 maart 1832 en 23 januari 1836, alles invnr 1618.

Inbreken in het magazijn via de ‘dakfengsters’ komt uit de Raad van Tucht van Veenhuizen-1 van 18 september 1832, invnr 1618. En door een openstaand keldergat gekropen uit de Raad van Tucht van Veenhuizen-3 van 23 januari 1836, invnr 1622. ‘Niet genoegzaam eten’ komt uit bijvoorbeeld de Raad van Tucht van Veenhuizen-3 van 10 mei 1838, en dat de wezen overvloedig gespijst worden uit de zitting van 20 oktober 1829, allebei invnr 1622.

De voeding staat beschreven in de concept huishoudelijke bepalingen van 8 november 1823, invnr 988, en het Reglement voor de Administratie van 2 februari 1824, invnr 962, beiden in transcriptie op www.schackmann.nl/kinderkolonie. Verder zijn citaten genomen (over mosterd en azijn en over pap) uit een besluit met nadere ‘bepalingen nopens de Voeding der Weezen in de kindergestichten’ van 17 december 1831, invnr 969.

Ontvreemden van tuinvruchten uit de tuinen der Veteranen komt een paar keer voor de Raad van Tucht, bijvoorbeeld bij Veenhuizen-3 op 8 september 1829, invnr 1622. Gekookte aardappelen van een bedelaarsvrouw kopen in de Raad van Tucht Veenhuizen-3 van 13 juli 1830, invnr 1622.

De omschrijving van wat er bijgebouwd is op het terrein komt uit de brandverzekeringsspolissen, invnrs 1295 en 1296. De beuling en bedorven bokking zijn gekocht bij bedelaar-veldwachter Johannes Hoeboer (zie *De bedelaarskolonie* pagina 196) en het verhaal komt uit de Raad van Tucht van Veenhuizen-1 van 8 december 1832, invnr 1618.

Het onrecht dat Emanuel wordt aangedaan, pagina 220

Mietje Pieters is eerder genoemd op pagina 18. Chatarina Ogtrop heeft weesnummer 55 in de invnrs 1571, 1410, 1411 en 1412. Johanna Janssen heeft weesnummer 358 in de invnrs 1571, 1410, 1411 en 1412. Maria Meijer heeft weesnummer 360 in de invnrs 1571, 1410, 1411 en 1412. Wilhelmina Souverijn 366 in de invnrs 1571, 1410, 1411 en 1412. Schermachers arbeidsbemiddeling voor hen komt uit de ‘Staat van de ontslagen weezen in het jaar 1835 met vermelding derzelve bestemming’, van 30 januari 1836, invnr 167.

Jan Emanuel heeft weesnummer 98 in de invnrs 1571 en 1410, Jacobus Emanuel heeft weesnummer 1002 in de invnrs 1571, 1410 en 1411, Janse Emanuel heeft weesnummer 1116 in de invnrs 1572, 1410 en 1411.

Over de dienstplichtkwestie gaan:

- 14 oktober 1833 N4, de permanente commissie verlangt opheldering, invnr 417-418;
- 7 februari 1835, ministerie Binnenlandse Zaken reageert, invnr 156;
- met bijvoeging van de reactie van Amsterdam gedateerd 13 november 1834, invnr 153.

Daarna besluit de permanente commissie op 17 februari 1835 N1 om het voortaan beter te gaan doen: ‘Voorschriften ten einde de elders dan in de kolonien voor de N.M. (= Nationale Militie) domicilie hebbende bestedelingen zoo veel doenlijk bevorderlijk te zijn in het tijdig bekomen van de bewijsstukken nopens de vrijstellingen die zij kunnen doen gelden’, invnr 973.

Onvoorzigtiglijk baden op eene diepe plaats, pagina 222

Opmerking over zwemkunst voor kwekelingen komt het rapport van de commissie van toezicht gepubliceerd in het maandblad de *Star* 1824 pagina 790. Margaretha Boelens heeft weesnummer 543 in invnr 1410. Johanna Koning heeft weesnummer 1500 in invnr 1410. Hun dood door verdrinking wordt beschreven in het juli-nummer 1830 van het maandblad *De Vriend des Vaderlands* pagina 535. Daar wordt Johanna Koning abusievelijk Johanna Jansen genoemd, maar de stamboekgegevens maken duidelijk dat het Koning moet zijn.

De verdrinking van de niet met name genoemde een jaar eerder omgekomen wees, staat in het juli-nummer van *De Vriend des Vaderlands* jaargang 1829. Het verhaal van de bijna-verdrinking van Joanna de Jong uit Nederhorst den Berg komt uit Jan Baar, *Het edelmoedig bedrijf ter redding van*

een in de rivier de Vecht gevallen kind. Joanna de Jong heeft weesnummer 1831 in invnr 1413.

Uit het schriftje met *Herinneringen van Reinier van Nispen*, pagina 224

Bij zijn aankomst in Veenhuizen op 9 mei 1833 krijgt Reinier van Nispen het weesnummer 685 in de invnrs 1411 en 1412. Zijn broer Theodorus van Nispen heeft in diezelfde invnrs het weesnummer 154. Reinier van Nispen heeft designatienummer 231/30 en zijn broer 231/28, wat inhoudt dat Theodorus nummer 28 en Reinier nummer 30 is op de designatielijst met nummer 231 in invnr 1421.